

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö HE 219/2024 vp, 26.2.2025

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto HE 219/2024 vp laiksi rikoslain 6 ja 17 lukujen muuttamisesta

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta (HE 219/2024 vp).

Hallituksen esityksessä HE 219/2024 vp Eduskunnalle ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa säädettäisiin rangaistuksen koventamisperusteeksi. Lakiin sisällytettäisiin: 1) rikollisjoukkoa koskeva määritelmä, 2) alle 15-vuotiaan käyttäminen välikappaleena tahallisen rikoksen tekemisessä säädettäisiin rangaistavaksi erillisenä rikoksena ja 3) rangaistuksen koventamisperusteeksi säädettäisiin henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla. Ehdotetut säännökset ankaroittaisivat kyseessä olevien tekojen rangaistuksia.

Ehdotetuilla muutoksilla toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaukset katujengirikollisuuteen liittyvien rikosten rangaistusten koventamisesta, alle rikosvastuikäistä lasta koskevaa välillistä tekemistä koskevan opin vahvistamisesta sekä pahoinpitelyyn liittyvien nöyryytystekojen rangaistusten koventamisesta.

Lainmuutoksilla pantaisiin samalla myös täytäntöön nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tehtyyn toimenpideohjelmaan kuuluvia rikoslainsäädäntöä koskevia toimenpiteitä.

2 Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus on aiemmin 14.8.2024 (POL-2024-9685) lausunut Oikeusministeriölle (VN/24201/2023) luonnoksesta hallituksen esitykseksi rangaistuksen määrittämisestä koskevasta lainsäädännöstä.

Hallituksen esityksen rikoslain muuttamista koskevat ehdotukset ovat samat, kuin Oikeusministeriön laatimassa luonnoksessa.

Poliisihallitus on aiemmin 21.2.2025 (POL-2025-19324) lausunut Eduskunnan lakivaliokunnalle HE 219/2024 vp laiksi rikoslain 6 ja 17 lukujen muuttamisesta.

2.1 Rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa

Pidän kannatettavana, että rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa säädetään koventamisperusteeksi.

Hallituksen esityksessä rikollisverkoston käsite on korvattu rikollisjoukon käsitteellä ja määritelmä on säilynyt samana. Yleiskielen merkityksessä rikollisjoukko tarkoittaa samaa asia kuin rikollisryhmä ja sanoja käytetään toistensa synonyymeinä.

Hallituksen esityksen perusteella rikollisjoukko ja järjestäytynyt rikollisryhmä muodostavat näin rikosoikeudellisen ja käsitteellisen hierarkian. Rikollisjoukko on ymmärrettävissä jossain määrin vähemmän järjestäytyneeksi ja rakenteeltaan löyhemmäksi, kuin rikoslaissa tarkoitettu järjestäytynyt rikollisryhmä. Rikollisjoukkoa koskevaa koventamisperustetta sovelletaan, jos kaikki järjestäytynyttä rikollisryhmää koskevan koventamisperusteen edellytyksen eivät täyty.

2.2 Henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla

Pidän kannatettavana, että henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla lisätään koventamisperusteeksi.

Ehdotettu säännös osoittaa selkeästi lainsäätäjän moitearvostelun lapsen kehitystä vaarantavasta tekotavasta ja lisärangaistusta tällaisesta toiminnasta on pidettävä perusteltuna. Säännöksellä voi olla myös ennaltaehkäisevää vaikutusta sen osalta, ettei toimintatapa pääsisi liiaksi yleistymään Suomessa.

Tässä rikoslajissa ei tyypillisesti ole vain tekijää ja uhria, vaan nimenomaan nöyryyttämiseen osallistuvat ryhmässä mukana olevat, teon fyysisyyden osalta sivuroolissa olevat. Käytännössä nöyryyttämistä on ilmennyt etenkin pahoinpitely-, ryöstö- ja kiristysrikosten yhteydessä. Poliisilla on ollut tutkittavana tekoja, joissa ryöstön yhteydessä nuori asianomistaja on esimerkiksi pakotettu pyytämään anteeksi joitain kuvitteellisia tai vanhoja asioita tai pakotettu nuolemaan rikoksesta epäiltyjen henkilöiden kenkiä.

2.3 Alle rikosvastuikäisen käyttäminen rikoksen tekemiseen

Pidän kannatettavana, että viittätoista vuotta nuoremman henkilön käyttäminen välikappaleena tahallisen rikoksen tekemisessä säädetään rangaistavaksi erillisenä rikoksena.

Pidän perusteltuna ratkaisua, että rikosnimikkeessä termi "alaikäinen" on korvattu termillä "alle rikosvastuikäinen".

Hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely koskee ainoastaan alle 15 vuotta nuorempien lasten käyttämistä välikappaleena rikoksen tekemiseen. Käytännössä teko on säädetty rangaistavaksi jo nykyään välillisenä tekemisenä. Ehdotettu säännös osoittaa selkeästi lainsäätäjän korostuneen moitearvostelun lapsen kehitystä vaarantavasta tekotavasta ja lisärangaistusta tällaisesta toiminnasta on pidettävä perusteltuna.

Alle rikosvastuun iässä olevat lapset ovat usein erittäin haavoittuvassa asemassa ja alttiita joutua rikoksen uhriksi tai välillisesti rikoksen tekijäksi jopa vastoin tahtoaan eli painostettuna. Riski on suuri etenkin päihderiippuvaisella nuorella tai sijoituspaikasta karanteelista nuorelta, joka tarvitsee majoitusta ja ruokaa. Jos lapsi tekee teon omalta kannaltaan vapaaehtoisesti, ei lapsella välttämättä ole ymmärrystä tekojensa seurauksesta ja yhteiskunnan tulee täten suojella heitä.

Kiinnitän huomiota, että edotettu säännös ei koske rikosoikeudellisen vastuukärajan täyttäneitä alle 18-vuotiaita lapsia. Poliisissa on kuitenkin todettu, että vastaavanlaista toimintaa kohdistuu myös 15–17-vuotiaisiin nuoriin. Toiminnan ensisijainen tarkoitus voi olla hyödyntää alisteisessa asemassa olevia alaikäisiä rikosten tekemiseen, eikä merkitystä ensisijaisesti välttämättä ole sillä, onko henkilö ylittänyt rikosoikeudellisen vastuun ikärajan. Toiminnan moitittavuus kuitenkin kasvaa, mitä nuorempaan tai nuoren muiden ominaisuuksien johdosta alisteisemmassa asemassa olevaan henkilöön toiminta kohdistuu.

2.4 Taloudellisten vaikutusten arviointi

Totean, että taloudellisten vaikutusten arviointi on haastavaa, kuten Hallituksen esityksessä on todettu. Poliisin työmäärä riippuu koventamisperusteen osalta siitä, että miten paljon poliisilla on mahdollisuuksia saada kerättyä rikostiedustelutietoa ja esitutkinnan aikana näyttöä asetettuihin edellytyksiin nähden.

Poliisihallitus on aiemmin lausunut esityksen mahdollisista talousvaikutuksista ja kuten todettua niiden arviointi on haastavaa, mutta niitä on poliisin näkökulmasta arvioitu riittävästi tässä hallituksen esityksessä.

Poliisitarkastaja, Tuomas Pöyhönen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 04.03.2025 klo 08:20. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta

Poliisitarkastaja Visa Weckström

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi